

A JÖVŐ TURISTÁI, AVAGY A KÖRNYEZETI SZEMLELETFORMÁLÁS FONTOSSÁGA A KÖZÉPISKOLÁS KOROSZTÁLY KÖRÉBEN

KOVÁCS GYÖNGYI
GYURKÓ ÁDÁM

Összefoglalás

A posztmodern turizmus gyakorlatába az elmúlt években elkezdett szervesen beépülni a felelősségteljes gondolkodásmód, az etika, a környezet iránti érzékenység fontossága. A turisztikai szolgáltatók, a közvetítők, az állami és egyéb döntéshozók és maguk az utazók is egyre tudatosabbak akár társadalmi akár környezeti hatásokról, kérdésekről van szó. Az új generációk képviselői, a fiatalok egyre hamarabb indulnak útnak, jóval több információval rendelkeznek az utazás technikai részleteivel, kivitelezésével kapcsolatban, mint az idősebb korosztályok. Felmerül azonban a kérdés, hogy vajon a középiskolás diákok tisztában vannak-e az utazásaik hatásával, tudják-e hogy látogatásuk a természeti környezetre és a meglátogatott desztináció társadalmára is pozitív vagy negatív következménnyel járhat? Ennek a körülménye és felderítése az elsődleges cél, hiszen a hiányosságok ismeretében az oktatást is könnyebb alakítani. A tanulmány a középiskolás korosztály környezettel kapcsolatos érzékenységét mutatja be, ismerteti a szűk keresztmetszeteket, ahol a diákokkal kapcsolatban levők (pedagógusok, szülők, idősebb ismerősök) segíthetnek az etikus és tudatos szemlélet kialakításában.

Kulcsszavak: felelős nevelés, etikus turista, oktatás, fenntarthatóság, környezeti szemléletformálás

Jel kód: P36; D12; P46

Tourist of future - The importance of environmental shaping attitude among the secondary school children

Abstract

In the last few years the importance of the responsible way of thinking, the ethic and the sensitivity to the environment has become a significant part of the postmodern tourism. The people in the service sector, the agents, the ministers and other decision-makers and the travellers are more and more conscious about the questions of social and environmental effects. The members of the new generation, who are the young, against the elder people have a tendency to travel, have much more information about the technical details of the journey and how to organize it. The following questions can arise: whether the secondary school students know the effects of their travellings; whether they know that their visits can have a positive or negative influence on the environment or the society of the destination. The first purpose is to acquire more information about the topic, since if we know the deficiency and faults of the education, the alteration of it can happen easily. The study shows the secondary school students' the sensitivity to the environment, reports the narrow cross sections, where the people who are in connection with the students (for example teachers, parents, older acquaintances) can help in creating an ethic and conscious aspect.

Keywords: responsible education, ethical tourism, education, sustainable, environmental awareness

Bevezetés

A tanulmány és a kutatás ötlete folyamatosan érlelődött, fokozatosan alakult, amíg jelen állapotáig elért. A felsőoktatásba bekerülő és ott végzettséget szerző hallgatók háttere meglehetősen heterogén. A fővárosból és a legapróbb, hátrányos helyzetű falvakból származó, hasonló korú fiatalok ülnek a padokban egymás mellett, neveltetésük, szociális helyzetük és a küldő iskola oktatási elvei is gyökeresen eltérhetnek. A turizmus-vendéglátás szak ismeretanyaga nagyban támaszkodik a középiskolában elsajátítandó tantárgyakra, a földrajzi tudásra, a társadalomismeretre, matematikára, stb. Ezen háttértudás eltérő szintje miatt a turisztikai felsőoktatásban igen nagy probléma a különböző szakterületek meghatározott tanterveit teljesíteni, magas szinten oktatni. (Köznevelés-fejlesztési Stratégia, 2014-2020) A szakirányú tárgyakat hagyományosan a kapcsolódó szakközépiskolák végzett diákjai teljesítik jobban, az alapozó tárgyak humán és reál anyagát a gimnáziumokból érkezők ismerik alaposabban.

A szociális és környezeti érzékenység, a tananyagon túlmutató ismeretek, összefonódások és a rendszerek kapcsolatainak tisztán látása már nem köthető iskolatípushoz. A fenntarthatósággal kapcsolatos alapfogalmak, környezetvédelmi, egészségvédelmi és etikai kérdések már sokkal inkább tükrözik az egyéni érdeklődést és a hallgató körüli mikroközösség összetételét. A heterogenitás ebben az esetben még szembetűnőbb, mint a kötelező ismereteknél. Ezek alapján fenntartható turizmust tanítani, a turizmus káros hatásait ismertetni vagy akár a modern táplálkozási irányokat elmagyarázni jóval összetettebb feladat. Az eltérő háttér természetesen meghatározza az említett tárgyak iránti fogékonyságot is.

Felmerül azonban a kérdés, miszerint nem túl késő 20 éves főiskolai hallgatóknak fenntarthatóságról, környezetünk szennyezéséről elsőként beszélni? Abban a digitális korszakban, ahol minden fiatal ismeri és használja az internetet, mindegyikőjük onnan informálódik? Az eltérés okát vizsgálva azonban nem a főiskolás korú, hanem a középiskolás, 14-19 éves korosztályt kell alaposabban szemügyre venni.

Jelen kutatásnak nem célja a kötelező tananyagok elemzése, hiányosságaik felfedése a fenntarthatóság tükrén át vizsgálva, sokkal inkább törekszik arra, hogy egy általános képet mutasson a korosztály viszonyulásáról a környezethez, a fogyasztáshoz, az egészséges életmódhoz és az etikus viselkedéshez. Célkitűzés ezen felül, hogy a rávilágítson a korosztály fenntarthatósággal kapcsolatos leggyengébb pontjára, hiszen ennek erősítése segíthetne a jövő generációjának – és turistáinak – hogy a környezet és a társadalom iránt felelősen viselkedő felnőtté váljon.

Fenntarthatóság az oktatásban – szakirodalmi áttekintés

A fenntarthatóság és a fenntartható fejlődés egy olyan rendező elv, amely a gazdaság minden színterét átszövi, optimális esetben a folyamatok, tevékenységek mindegyikének meghatározója. A fogalom az első, 1987-es megjelenését követően mára jól ismert és alkalmazott az élet szinte minden területén. Széles körű megismertetésében és a társadalom minden rétegének közérthető formában való tálalásában az oktatás kiemelten fontos szerepet játszik az óvodától az egyetemekig. A tudatosság és a környezettudatosság az elmúlt évtizedekben az Európai Unióban és ezzel együtt hazánkban is kiemelt prioritást élvez. A pedagógiai gyakorlat, a tantervek átalakítása is szükségessé vált, a fenntarthatóság beépítésre került a törvényekbe, szabályokba és

irányelvekbe, ezáltal megfelelően kutatott, szakirodalommal bőségesen alátámasztott területe lett mára az oktatástudománynak.

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) kiemeli a természeti erőforrások védelmét, felszólít a fenntartható fejlődés érdekében tett lépések megtételére. A természeti értékek mellett a kultúra fenntarthatóságának fontosságát és folyamatosságát is szorgalmazza, amelyet összekapcsol az oktatással, tanulással, művelődéssel. Ezzel a fenntarthatósággal kapcsolatos ismeretek terjesztésével kapcsolatos felelősség egy részét az oktatási intézmények kezébe adja. Az ENSZ 57. Közgyűlése 2002. december 20-án a 2005 és 2014 közötti időszakot a Fenntarthatóságra Nevelés Évtizedének nyilvánította. Az „Oktatás a fenntartható fejlődés szolgálatában” című, 2002-ben megfogalmazott UNESCO dokumentum az oktatásban bekövetkező teljes szemléletváltást szorgalmazza, az interdiszciplináris megközelítést, a jövőorientált látásmódot, az élethosszig tanulást mind stratégiai célként fogalmazza meg. (Education for Sustainability, UNESCO, 2002) A kitűzött célok felé vezető út mentén számos olyan mérföldkő megjelenésének lehetett a hazai oktatástudomány tanúja – Copernicus Hálózathoz való csatlakozás, Zöld Iskolák/Ökoiskolák megjelenése, Természet- és környezetvédelemmel kapcsolatos szakok, tárgyak megjelenése az oktatás minden szintjén – , amelyek alátámasztják az alapvetés jogosságát. (Czippán, 2003) A program illeszkedik az ENSZ Milleniumi célkitűzéseire, az Oktatást Mindenkinél Programhoz és számtalan egyéb nemzetközi szervezet, kormányzat, civil csoport csatlakozott hozzá, amely az összetettsége mellett a fontosságát is nyilvánvalóvá teszi. A horizontális és a vertikális megközelítés együttes alkalmazása egyrészt a tudományterületek együttműködését, másrészt a különböző oktatási szintek átjárhatóságát, folyamatosságát és következetességét is megkívánja. Erre az Európai Unió Tanácsa 2010-ben fel is kérte a tagországok kormányait. (Eur-Lex, 2010) A prioritási tengelyek az alábbiak voltak:

1. a „Life Long Learning” programok beépítése a nemzeti stratégiákba,
2. a fenntartható fejlődés háttérismereteinek szerepeltetése a tantervekben,
3. interdiszciplináris megközelítés az óvodától az egyetemig,
4. pénzügyi problémák megszüntetése,
5. az oktatók, tanárok, pedagógusok továbbképzése, a fenntarthatósággal kapcsolatos attitűd erősítése,
6. helyi közösségek, civil szervezetek bevonása, az intézmények és a különböző profilú résztvevők, érintettek kooperációjának erősítése, nemzetközi kapcsolatok kiépítése.

A fenntarthatóság eszméjének érvényesülése természetesen más területeken is meghatározó, különösen, ha az egész iparág a természeti- és kulturális értékek megőrzésétől függ. Ilyen a turizmus is, ahol a fenntarthatóság fontosságát már évtizedek óta hangsúlyozzák a kutatók és az érintettek. Mára jónéhány attrakció fennmaradása a tét, amelyet kizárólag fenntartható eszközökkel, tudatosan lehet megvalósítani. (Inskeep, 2000) Ehhez szükség van olyan szakemberekre, akik tisztában vannak a fenntarthatóság alapelveivel, a fejlesztés helyes irányával és mindemellett elkötelezettek is. Magyarország Kormánya a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégiában kiemelte, hogy a hosszú távú fenntarthatóság megvalósításában az oktatásnak szemléletformáló hatása kell legyen, ami felelősen termelő és fogyasztó társadalmat eredményez. (Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia, 2007) Ez szervesen magába foglalja a szabadság idején útra kelőket, a turistákat is. A magyar utazók viselkedésének negatív megítélése – hazai és nemzetközi szinten egyaránt – nagy mértékben javítható, ha az iskolapadban ülő gyermekek, diákok a kezdetektől fogva megismerik az etikus és környezettudatos életmód, később a fenntarthatóság elemeit. A szerzők a fenti problémák összefüggéseire

fókuszálva a fenntarthatóság – etikus turizmus – oktatás területeinek határmezsgyéjén haladva kíséreltek meg egy olyan pilot kutatást véghez vinni, amelynek az eredményei körvonalazzák a további vizsgálatok irányát, amelynek a kiterjesztése a jövőben pontosan kijelölheti a jövő turistáinak magatartás- és gondolkozásmódbeli hiányosságait. A hiányosságokat, amiket a felsőfokú oktatásból kikerülő szakemberek a turizmus fejlesztése során korrigálhatnak, arra érdemi befolyást gyakorolhatnak.

Kutatási módszerek és demográfia

A felméréshez a hatvani Széchenyi István Római Katolikus Középiskola nappali tagozatos diákjai lettek kiválasztva. Ennek oka, hogy egy középutas iskoláról van szó, kisvárosról, amely már nem fekszik a főváros agglomerációjában, de nincsen tőle távol sem. A foglalkoztatás, a jövedelem mind az országos átlag körül mozog, (Központi Statisztikai Hivatal) így reprezentálni képes a hazai, szélsőségektől mentes átlagos középiskolákat. A Hatvani tankerületben 14 feladatellátási létesítmény (középszintű oktatási intézmény) található, ebből három darab – a vizsgált egységet is beleértve – egyházi fenntartású. (Feladatellátási, intézményhálózat-működtetési és köznevelés-fejlesztési terv Heves megye. 2013-2018.) Ennek megfelelően a hitoktatás erősebb, mint a hagyományos, állami- vagy magán fenntartású intézményekben, ami meghatározhatja, változtathatja a diákok etikus viselkedéssel kapcsolatos hozzáállását.

A vizsgált minta összesen 262 főt tartalmaz, ami a 9-től a 12. évfolyamra járó nappali tagozatos diákok 76,3%-át jelenti hozzáadva a 7 fős, 14. osztályos, szakképzős osztályt. Ezek alapján, súlyozva a kitöltők átlagosan 17-18 évesek voltak a mintavétel időpontjában, ami 2014 tavaszán történt meg. A nemek aránya kiegyenlített, 50,8% nő és 49,2% férfi. A kérdőíveket a diákok osztályfőnöki órán töltötték ki, később kerültek digitalizálásra az eredmények a feldolgozás megkönnyítése miatt. A felmérés két kérdőívet tartalmazott, a hosszabb – mely 43 különböző típusú kérdést tartalmazott – objektív képet kívánt festeni a diákok életmódjával és a fenntarthatósággal kapcsolatos attitűdjeivel kapcsolatban, a második 24 villámkérdésből állt, célja, hogy a környezetünkkel, a modern fogyasztással és a tananyagon túli, mindennapos témákkal kapcsolatos ismeretek szintjét megmutassa. Az eredmények feldolgozása a Microsoft Excel táblázatkezelő segítségével történt, az összefüggések vizsgálata ezáltal a szerzők által kiválasztott tényezőkre fókuszált, melyek kiválasztása szubjektív indokok alapján került kiválasztásra.

A demográfiai kérdések közül meghatározó volt a lakhely típusa és annak távolsága az iskolától, hiszen a későbbiekben ezek a közlekedéshez – különösen a tömegközlekedéshez – kapcsolódó korai tapasztalatok meghatározhatják a leendő turista utazásainak módját, hozzáállását az alternatív illetve környezetbarát közlekedési eszközökhöz. (Jászberényi, 2008) A lakótelepülés típusára és méretére vonatkozó kérdések alapján megállapítható, hogy a vizsgált minta közel 40%-a jár iskolába Hatvanból, két fő Budapestről, a többi pedig a város vonzáskörzetéből.

A családok összetétele hasonló képet festett, mint a magyar átlag (Központi Statisztikai Hivatal), 20% körüli volt a gyereket egyedül nevelő szülő, a többi esetben édes- vagy nevelőszülők együtt. A diákok 25,2%-a egyke vagy nem otthon élő testvére van, a többieknek van velük élő testvére, döntő többségben egy fő. 224 fő (85%) vallotta azt, hogy saját szobával rendelkezik, ahol nyugodtan tanulhat. Legtöbbször (62%) a

családjukat életszínvonal tekintetében az átlagos kategóriába sorolták, 8,4% az átlagosnál szerényebben élőkhez, 27,9% azonban az átlagosnál valamivel magasabb életszínvonalon élőkhez és 1,5% a nagyon magas életszínvonalúhoz.

Eredmények

Közlekedés

A település elhelyezkedése (1. ábra) több aspektusból is befolyásolja a tömegközlekedést, hiszen egyrészt az M3 autópálya könnyebbséget jelent a Budapest-Gyöngyös tengelyen élők számára, de közelsége három megyéhez esetenként gondot okozhat a különféle busztársaságok tekintetében. A diákok mindegyike nap mint nap bejár az iskolába, nincsen kollégiumi elhelyezést igénybe vevő. 69%-uk Heves megyében, 26%-uk Pest megyében, 3%-uk Jász-Nagykun-Szolnok megyében és 2%-uk Nógrád megyében él.

1. ábra – Hatvan elhelyezkedése

Forrás: saját szerkesztés a

http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1g_megy%C3%A9i_felhasználásával

12 fő lakik 30 kilométernél távolabb az iskolától, 131-en a 10 és 30 km közötti sávot jelölték meg, 119-en ennél is közelebb, sőt 20 fő 1 km-en belül él, átlagosan a minta egésze 11,2 kilométer. Hatvan városa két meghatározó egységre oszlik, az iskola a város nyugati oldalán, az un. Újhatvani részen helyezkedik el, azonban a vasútállomás és a központi autóbusz állomás is meglehetősen távol, 1-1,5 km-re található. Megközelítésük helyi buszokkal és egy rosszul megoldott közúti csomópont miatt nagy kerülővel gyalog lehetséges. A leggyakrabban igénybe vett közlekedési eszköz a helyközi buszjárat (47,7%) és a helyi busz (14,9%), ezt követi a személyautó (8%) és mindössze a diákok 5,3%-a jár vonattal napi szinten. 21% jelölte be a gyaloglást, mint az iskola megközelítésének módját és 2,7% a kerékpárt. A leggyakoribb közlekedési eszközt követő, azaz alternatív utazási megoldás esetén a személyautó (55,7%) toronymagasan vezetett, tehát egyértelmű, hogy a diákoknak tömegközlekedniük kell, de ha lehetőségük adódik, akkor a gépkocsit előnyben részesítik. Az érintett családoknak mindössze egy százalékában nem volt legalább egy gépjármű a tulajdonában. A kerékpárt alternatív közlekedési eszközként is mindössze 21 fő (0,08%) jelölte meg, ami tükrözi a mai fiatalok sportos és egészséges életmódhoz való meglehetősen gyenge kötődését. A

lehetőségük pedig meglebbe, hiszen a vizsgált diákok 85,2%-ának van saját kerékpárja. Az eszközök használatának sűrűsége és célja szintén az elemzés tárgyát képezte, ebből kiderült, hogy a legtöbben időnként kerékpároznak, mindössze 17%-uk jelölte, hogy soha vagy nagyon ritkán használja. A kerékpárra döntően használati, funkcionális eszközként tekintenek, a településen belüli közlekedést, apró-cseprő dolgok elintézését segíti. A használók harmada tartja sporteszköznek vagy a szabadidő eltöltés kellemes módjának. Elsődleges hobbinak mindössze öt fő jelölte, négy BMX-rajongó és egy hegyi kerékpáros.

A tömegközlekedéssel kapcsolatos értékelések meglehetősen vegyes képet mutattak, hiszen a diákok közül 52 fő meg van elégedve, nem panaszkodott. A negatív vélemények döntő többsége is inkább a konkrét helyzethez köthető – a menetrend nem igazodik a csöngetési rendhez, ritkán járnak a buszok – és mindössze 39-en kifogásolták az eszközök minőségét.

Hulladékkezelés

A fenntarthatóság vizsgálata szempontjából kiemelt fontosságú kérdéskör a hulladékkezelés és a mai fiatalság hozzáállása a témához. Arra, a kérdésre, hogy van-e lehetőség az iskolában a szelektív hulladékgyűjtésre egyharmad-egyharmad arányban volt „igen”, „nem” és „nem tudom” a válasz. Pedig az iskola épületétől 20 méterre van egy nagy sziget, illetve az udvaron kisebb méretű szelektív gyűjtő. Mindössze a tantermekben és a folyosókon található meg a hagyományos, vegyes szemetes. A kérdőív válaszai alapján a diákok családja otthon figyel a hulladékok kezelésére, 16,1% állítása szerint teljes körűen szelektál, 60,2% részben és a maradék egyáltalán nem. A szelektálás azonban vonatkozhat az élelmiszerek és az eltűzelhető anyagok szétválasztására is, hiszen döntő többségben kertes házokról van szó, így ennek fényében a nem szelektáló 23,8% nagyon magas arány. Különösen lehangoló ez annak tudatában, hogy a diákok közel egynegyedének otthonához (22,5%) 400 méteren belül, de további 25,1%-hoz is maximum 1,5 kilométerre található szelektív hulladékgyűjtő sziget. Arra a nyitott kérdésre, amely azt taglalja, hogy a diákok szerint hogyan lehetne ösztönözni a szelektálásra a 14-és 20 év közötti korosztályt, mindössze 160 fő válaszolt, abból 37-en úgy, hogy ez nem lehetséges, tehát semmivel. Ez döbbenetes arány, amit csak a reklámok, videók, ismeretterjesztés ereje és fontossága előzött meg néhány említéssel. Többen a kampány jellegű eseményeket, versenyeket tartják megoldásnak, egyesek a példamutatásban hisznek, összesen 32 fő fogalmazta meg, hogy valamilyen ellenszolgáltatást, jutalmat – sőt, 19 fő pénzt – várna a szelektálásért. Mindössze öten érezték helyes ösztönzőnek a büntetést, a bírságot. A közöny, a lemondás, a saját generációjukból való kiábrándultság mutatkozik meg a válaszokban, illetve az az érdekes tény, hogy bár pont az adott korosztály lett megszólítva, a véleményt formálók közül senki sem azonosította magát a kérdésben szereplőkkel, tehát mindenki úgy fogalmazott, hogy „ők nem ösztönözhetőek, nekik ezt-azt kellene csinálni”, de senki sem fogalmazott egyes vagy többes szám első személyben. Ez azt mutatja, hogy magukat a diákok másképpen látják, mint a társaikat, ezeket a gondokat és a megoldásukat valahogy önmagukon kívülállónak érzékelik.

Egy újabb nyitott kérdés próbálta kideríteni, hogy tudják-e a kitöltők, hogy miként lehet csökkenteni egy háztartásban a hulladékot, amire 170 fő ugyan válaszolt, de ebből 22 a „nem tudom” választ adta és további 30 nem értette meg a kérdést és olyan választ adott,

mint „sűrűbben járjon a kukásautó”, „fogyókúrával”, „spórolással” vagy „sűrűbben kell kihelyezni kukákat”. Akik releváns válaszokat adtak, többségében a tudatos vásárlást és az étkezést említették (textil bevásárlótáska, felesleges dolgok megvásárolásának a kerülése vagy a feleslegessé váltak elajándékozása, kevés csomagolóanyaggal ellátott termékek keresése, piacon vásárlás, stb.), illetve az újrahasznosításban látták a megoldást. Az étetést és a komposztálást is beírta néhány diák, de összességében az eredmény nem megnyugtató, nagyon magas az aránya azoknak, akik nem tudták értelmezni ezt a kérdést. Az újrahasznosítás maga jó ötlet lenne, de feltételezhető, hogy a manapság divatos szó mögötti tartalmat kevésbé ismerik a diákok.

Étkezés

A jövő turistáinak étkezési szokásai, hozzáállásuk az élelmiszerekhez és ételekhez nagyban befolyásolja, hogy később mekkora jelentőséget nyilvánítanak egy-egy desztináció gasztronómiájának, mennyire értékelik majd az autentikus helyi ízeletet, hogyan becsülik meg az ételeket. (Kovács, 2012) A vizsgált középiskolában a diákok preferenciái és a büfé kínálatának elemzése került fókuszba. A sokak által legfontosabbnak tartott étkezést, a reggelit a diákok 25%-a költi el otthon, többségük (56,2%) csomagol, vagy út közben vásárol szendvicset vagy péksüteményt. A büféből 6%-uk vásárol reggelire, de sajnos közel 10% nem reggelizik egyáltalán. Az ebéd speciális kérdés volt, hiszen menza nem működik az iskolában, így a diákok fele csomagol – leginkább hideg ételt, szendvicset – ebédre, negyede az iskolabüfét választja és negyede pedig nem ebédel az iskolában, csak később, feltehetőleg otthon. A büfé kínálatában ennek megfelelően reggelire való péksütemények és szendvicsek illetve komolyabb, bár legtöbbször egészségtelen gyorsételek (pizza, hamburger, gyros) egyaránt szerepeltek. A népszerűség tekintetében a szendvicsek és péksütemények vezettek holtversenyben, a következő csoport már csak fele olyan keresett, a hamburger és a pizza. Jóval az említett ételek mögött végzett a melegszendvics, az édességek, csokoládék, a gyros és a fornetti. Sajnos a szendvicsek mindegyike fehér zsemleléből készült, nincsen vegetáriánus, zöldség az ételekben minimális mennyiségben fordul elő és a péksütemények is döntő többségben a cukros-fehér lisztes termékeket jelentik. Az italoknál a kép ennél is lehangolóbb volt, hiszen az összes válasz (és itt felsorolni is lehetett) 45%-a egyetlen termék volt, a Coca-cola. Az ezt követő ásványvíz 14%-ot, a tea (hideg és meleg együtt) 12%-ot, a jégkása 10%-ot és a gyümölcslé mindössze 7%-ot tett ki. Energiaital nem volt a kínálatban, azonban a kávé nem túl népszerű a diákok körében, 2,8% említette meg, egyértelmű tehát, hogy a Cola nem a koffeintartalma miatt olyan népszerű. Az iskola diákjai a büfé kínálatát egy 1-től 5-ig terjedő skálán is értékelték, a két ellenpólus az egészségtelen (1) és nagyon egészséges (5) volt. Az átlag 2,72 lett, ami mutatja, hogy a fiatalok érzik, hogy nem egészséges, amit esznek-isznak, van annyi információjuk, hogy felmérjék ezt, de nem hajlandóak változtatni. A büfé üzemeltetőjével készített interjú során egyértelművé vált, hogy ő néha megpróbálkozik valamilyen egészséges újdonsággal, de nincs rá kereslet. Tudja, hogy rajta sok múlik, felelős bizonyos mértékben a diákok egészségéért, de hangsúlyozza, hogy a piac diktál, a profitot meg csak a divatos ételekkel és italokkal tudja realizálni. Ő a büfét egészséges étel- és ital kínálat szempontjából 4-esre értékelte, hangsúlyozta, hogy a hamburgerben hagyma, a szendvicsekben uborka, a gyrosban pedig csirkemell van, ami mind egészséges.

A hatvani diákok többsége (59,6%) – bevallásuk szerint – csak havi egy-két alkalommal eszik gyorsételt, bár 3,1%-uk minden nap, annak ellenére, hogy a városban egyetlen multinacionális gyorsétterem-lánc egysége sem található meg. A fővárosi fiatalok esetében ez az arány sokkal rosszabb. (Fülöp-Szakály, 2007) A vizsgált csoport az étkezéssel kapcsolatos kérdésekkel meglehetősen jól informált volt, amit a témakör utolsó kérdésére adott válaszok támasztanak alá. Eszerint fel kellett sorolni, hogy min változtatna a kitöltő, ha eldöntené, hogy mostantól egészségesebben étkezik. 214 kitöltőtől született értelmezhető válasz, bár az említések száma jóval magasabb, mert többen felsoroltak számos tételt. Érdekes, hogy csak a táplálkozás volt kiemelve, mégis 21 fő megemlítette a sportolást is. A válaszok három csoportba gyűjtve az 1. táblázatban találhatóak, a változtatandó tényező utáni érték az említések száma.

1. táblázat – Étrend változtatási alternatívák

KEVESEBB	TÖBB	NEM VÁLTOZTATOK
1. gyorsétel (hamburger, hotdog, pizza) – 36	1. gyümölcs – 76	1. Az első kategóriába tartoztak, akik már most is egészségesen élnek, nincs szükségük változtatásra.
2. csoki, édesség, süti – 29	2. zöldség – 72	Számuk: 17 fő.
3. szénsavas üdítő, cola – 26	3. sok folyadék, ásványvíz – 20	2. A másodikba azok, akik dacból, negatív kommenttel, nem hajlandóak változtatni „zöldet rágni”.
4. zsíros-olajos étel – 22	4. fehér hús, csirkehús – 13	Számuk: 12 fő.
5. szénhidrát, cukor, cukros dolog – 20	5. saláta – 9	
6. kenyér, fehér liszt – 8	6. egyre kevesebbet vagy többször kevesebbet enne – 9	
7. chips, nassolás – 6	7. rendszeresség az étkezésben – 7	
8. pékáru – 4	8. főtt étel – 6	
9. sós étel, só – 4	9. este nem enne – 5	
10. mesterséges anyagok, tartósítószeres dolgok – 3	10. természetes/bio ételek – 3	
11. fűszeres étel – 3	11. változatosság az étkezésben – 2	
12. cigaretta – 3	12. fehérjedús étel – 2	
13. édesítőszer – 2	13. teljes kiörlésű kenyér/pékáru – 2	
14. hús – 2	14. főzelék – 2	
15. tészta – 2	15. 1-1 említést kapott: hal, brokkoli, zabpehely, müzli, rizs, cukormentes üdítő, paleolit diéta	
16. 1-1 említést kapott: krumpli, szendvics, sertés, energiatital, finomított gabona, e-betűs ételek, párizsi, alkohol		

Forrás: saját szerkesztés

A táblázatból egyből kiderül, hogy az érintett korosztály tudja, hogy mit kellene fogyasztania és mit nem, de valószínűsíthető, hogy az okokat már nem ismerik. Az oktatási rendszernek a globális ételmiszeripari trendekre, az összetevők megváltozására,

a kémiai anyagok hatásának ismertetésére kellene több időt szánni, hogy egészében láthassák a diákok a problémát.

Oktatás, környezeti ismeretek

A vizsgált intézménybe járó diákok fenntarthatósággal kapcsolatos ismereteinek feltérképezése csak magának az oktatásnak a körbejárásával lehet teljes. A fenntarthatóság alapos ismerete kiemelkedően fontos ahhoz, hogy a társadalom a jövőben az ökológiai rendszereket eszként tudja kezelni, felismerje a káros hatások leküzdésének beavatkozási pontjait (Kerekes, 2013) Ezt két aspektusból vizsgálja a felmérés, egyrészt az oktatásra vonatkozó kérdésekkel, másrészt a kapcsolódó ismeretanyag ellenőrzésével. Bár az iskola a közgazdaságtan és az informatika területén jeleskedik, nem volt észlelhető sem a reál sem a humán irányba való eltolódás. A kedvenc tantárgyak listáján ez szépen tükröződik, hiszen ha nem tekintjük a testnevelés tárgyat, ami toronymagasan vezetett, akkor a további sorrend: angol nyelv, irodalom, matematika, történelem és számítástechnika. Az oktatás minőségét is értékelték a diákok, amiből kiderül, hogy tudatában vannak, hogy sokat kell tanulni, de sokan igényelnének tanórán kívüli, egyéb foglalkozásokat is. A diákok fele van megelégedve az órákon hallottakkal, tartja az ismereteket hasznosnak, és 75%-uk értékeli a tanárokat kedvesnek és felkészültnek, tehát elmondható, hogy az oktatás színvonala meglehetősen magas. Az intézményben nagyon alacsony a fluktuáció, stabil tanári kar tud foglalkozni a diákokkal. Egyházi fenntartású iskola lévén felmerül a kérdés, hogy a katolikus elvek, erkölcsi kérdések mennyire tudtak az oktatásba és a diákok életébe beépülni. A vallási ünnepek megtartása, a misék és hittanórák még a mai világban is valamilyen nyomot kell, hogy hagyjanak az érintettekben. Érdekes, hogy a kitöltők 60%-a nem találja előnyösnek az iskola egyházi jellegét, nem érzi a pozitív tényezőket (a forrásoknak köszönhetően jóval magasabb szintű technikai felszereltség, több program, jótékonyosság, stb.). Ennél még megdöbbentőbb, hogy bár szerény életre, önfeláldozásra, kedvességre, törődésre tanít a Biblia, arra a megállapításra, miszerint a katolikus elvek és a környezetvédelem közel állnak egymáshoz, a diákok 72,2%-a állította, hogy nem így van, tehát hamis. Ez alátámasztja Tóth (2009) állítását is, amelyben a szerző bizonyítja, hogy a fenntartható társadalmak és a vallási közösségek bár azonos erkölcsi alapokon nyugvó életet élnek, mégsem azonosítják a kettőt.

A közeljövőben az iskolavezetés megpróbálja teljesíteni az Ökoiskolákra vonatkozó követelményeket és a fenntarthatóság elvei alapján továbbműködni. A diákok felé azonban alig ér el az a törekvés, hiszen arra a kérdésre, hogy szerintük mi a különbség az oktatásban egy ökoiskolában, meglehetősen különös válaszok érkeztek. A 173 értékelhető válaszból csak 106 fő érezte, hogy környezetvédelemmel kapcsolatos ismereteket kaphat egy ökoiskolában, 41 fő nem tudta, nem hallott még róla, 18-an gondolták, hogy itt a szemét szelektálását tanítják, de voltak bőven, akik a spórolást, egészséges étkezést, régi hagyományokat és a mezőgazdálkodást említették.

A fenntarthatóság vizsgálatával kapcsolatban a kérdőív több egészen konkrét, a témával kapcsolatos kérdést is tartalmazott. Arra, hogy mennyire tartják jól tájékozottnak magukat a diákok a környezettel kapcsolatos kérdésekben egy egytől (legkevesbé sem) ötig (teljes mértékben) terjedő skálán, 3,29-es átlagot adott, a diákok fele a 3-as számot jelölte, de volt 6 fő, aki 1-re értékelte magát és 15 fő, aki úgy érzi, hogy teljes mértékben tájékozott.

2. táblázat – A legsúlyosabb környezeti problémák

Tényező	Említés száma	Tényező	Említés száma
Környezetszennyezés általában	27	Az emberek figyelmetlensége, érdektelensége	7
Vízszennyezés (folyók, tavak, óceánok) <ul style="list-style-type: none"> Ebből az „olajat engednek a vízbe”: 11 	55	Sok szemét (étel, tárgy) előállítása, túltermelés, pazarlás	12
Talaj szennyezése	6	Szélsőséges időjárás	3
Légszennyezés <ul style="list-style-type: none"> Ebből: szmog: 18 atmoszféra: 2 gyárak füstje, tevékenysége: 51 mérgező gázok: 2 autók, buszok kipufogógáza: 35 CO2 kibocsátás: 8 	163	Üvegházhatás	4
Személtetés <ul style="list-style-type: none"> Ebből: elektronikai szemét: 1 illegális szeméttlerakók (erdőkben, út mentén): 7 	117	Cigaretta csikkek	4
Fák, erdők kivágása, kiirtása	24	Cigaretta szívása, füstje	7
Nyersanyagok kihasználása/elfogyasztása, túlzott energiahasználat	11	UV sugárzás	3
Vízpazarlás	6	Ózonlyuk, ózonréteg problémája	10
Állatfajok pusztulása, pusztítása	9	Szeméttégetők, szeméttégetés	4
Mérgező anyagok, kémiai anyagok természetbe kerülése	15	Atomerőművek, nukleáris sugárzás	4
Globális felmelegedés	17	Hajtógáz (sprék)	2
Egyéb (1-1 említéssel) <ul style="list-style-type: none"> Talajerózió Jégsapkák olvadása Bombakísérletek Tehenek Földrengések Mérgező az étel és a gyógyszerek Modernizáció Diesel autók létezése Úrszemét 			

Forrás: saját szerkesztés

Ezután értékelni kellett az ilyen jellegű ismeretek forrását is, tehát kilenc tényezőt az ismert egytől ötig osztályozó skálán. A legegységesebb eredmény az „Egyház hatása”

esetén született, hiszen a diákok 52%-a 1-esre értékelte. Hasonlóan gyenge eredmény született az „Egyik tanárom hatása” esetében, bár a megoszlás már árnyaltabb az előzőnél. Ez a pedagógusokra nézve lehangoló, hiszen az ő feladatuk (is) lenne a környezettel kapcsolatos tudást megalapozni, az érdeklődést felkelteni. Emellett érdekes, hogy a „belső indíttatás” mint az ismeretek megszerzésének motiváló ereje ezeknél sokkal erősebbnek bizonyult, elérte a 3-as átlagot. Az általános iskolát összehasonlítva a középiskolával, minimális eltéréssel az alapszintű képzés hagyott nagyobb nyomot a diákokban, ha környezetről van szó. A média és az internet előkelő helyen végzett, a diákok többsége ezek számánál jelölte be a legmagasabb értéket. Ez teljes mértékben összecseng Asunta (2004) kutatásaival, aki a finn és német középiskolások körében jutott ugyanerre a következtetésre, bizonyította, hogy a környezetvédelemmel kapcsolaton információforrások többsége a médiából származik. Kiderül még ezen felül, hogy a barátok (a saját korosztály) sokkal kevésbé van hatással ebből a tekintetből, mint a család, a szülők és testvérek.

A kitöltők lehetőséget is kaptak, hogy bizonyítsák tudásukat, sorolják fel a szerintük legsúlyosabb környezeti problémákat. 218 értékelhető válasz érkezett, bennük esetenként hosszú felsorolások, így a 2. táblázatba foglalt értékek ismét az említések számát tartalmazzák.

A táblázat szépen mutatja, hogy mik a legfelkapottabb témák a sajtóban, de azt is, hogy e tekintetben tényleg rendelkeznek ismeretekkel a diákok, talán foglalkoztatják is őket ezek a kérdések. Ezek után vajon látják-e a probléma kezelésének lehetőségét is a megkérdezettek? A különböző megoldásokat kellett értékelniük, hogy mennyiben segítene a Föld jövőjén. Az eredmények szerint az állam munkájában és az adók hatékonyságában egyértelműen nem bíznak a diákok, de ügyesen megtalálták azokat a tényezőket, amelyek tényleg nem segíthetnek. A környezetvédelmi szervezetekben kevésbé van hitük, azonban a szelektív hulladékgyűjtést – talán mert eleget volt róla már szó – sokan tartják megoldásnak. Az utolsó megjegyzésnél „kevesebbet vásárolni, fogyasztani, szerényebben élni” kevesen érezték az összefüggést a környezeti károk és a fogyasztás szerkezetek között. Előzőekben, a problémák felsorolásánál (2. táblázat) 12 fő említette a túltermelést, illetve korábban a családban felhalmozódó szemét csökkentésének a módjánál 72 fő megemlítette a „kevesebb, tudatosabb vásárlást”. Az autózást nem látják annyira egyértelműen súlyos gondnak (illetve a tömegközlekedést megoldásnak), így a válaszok is szépen eloszlanak e tekintetben. Érdekesség, hogy a piacok és a szupermarketek közötti különbséget is alig érzik a válaszok alapján. Sőt, a pontos számok alapján kevésbé tartják megoldásnak. Pedig a csomagolástól (túlcsomagolástól) elkezdve a helyi termékek és termelők előnyén át a szállítással járó rengeteg káros kibocsátásig minden a piacok mellett szól. Megdöbbentő eredményeket hozott a húsfogyasztással kapcsolatos állítás, ugyanis a kitöltők 90%-a gondolta úgy, hogy a vágóállatok tartásnak és fogyasztásnak nincsenek negatív környezeti hatásai. Az energiatakarékos izzók használatát is csak mérsékelten tartották jó megoldásnak, viszont a vízpazarlás csökkentése (például zuhanyzás fürdés helyett) nem jelentett megoldást a kitöltők számára.

A korosztály fogyasztási szokásainak vizsgálata a birtokolt és áhított tárgyra, eszközökre fókuszált. A felmérés időpontjában a diákok 87%-a rendelkezett okostelefonnal, a többinek hagyományos mobiltelefonja volt, mindössze egy fő járt iskolába bármilyen telefon nélkül. 95%-uk rendelkezik facebook profillal, amit a kitöltő

262 fő összesen 604 db saját elektronikus eszközön (laptop, okostelefon, táblagép és hagyományos számítógép) tud nyomon követni. Videokamerája is volt a fentiek mellett a diákok 32%-ának, illetve 42 fő dicsekedhetett saját robogóval, motorral vagy személygépkocsival. A fentiek alapján megállapítható, hogy nagyon magas a luxustermékek aránya a vizsgált – saját jövedelemmel nem rendelkező – korosztály esetében. A fogyasztói társadalom hatása, hogy a legtöbb tizenévesnek emellett egészen pontos elképzelése van arról, hogy mi kellene még, mire vágyik ezeken felül. Miles (2003) ezt úgy fogalmazta meg, hogy a fiatalok fogyasztása tulajdonképpen a köztük lévő kommunikáció alapja, hiszen ezáltal válthatják ki a közösség megbecsülését. Ezt ruházatukkal, fellépésükkel, szórakozási stílusukkal és a birtokolt technikai eszközökkel reprezentálják. Ez a következő nyitott kérdéssel lett körbejárva, ahol azt kellett a kérdőívbe írni, hogy mit tennének, ha 100.000 forintot kapnának és bármit vehetnének belőle. 12 fő nem írt értelmezhető választ, ketten pedig azt válaszolták, hogy mindenük megvan. A többi, itt említett tárgy vagy fogalom két csoportra lett választva, „hasznos” és „haszontalan” kategóriájúakra. A haszontalan tárgyak csoportjába 202 tétel szerepelt, a hasznosban 118. A divatos ruhák és cipők 63 említéssel magasan vezettek, 10-15 körüli számmal követte a csoportot a telefonok, autó- vagy motor iránti álmok, az édességek, ékszerek, a jogosítvány és a bulik (Balaton Sound, Sziget Fesztivál). Táblagépre, valamilyen játékszoftverrel kapcsolatos dologra, autóalkatrészre és wellness hétvégére is érkezett átlagosan 8-10 válasz. Ez alatti említésszámmal jelent meg a háziállat, a szépítkezés (fodrász, műköröm, smink, szolárium) és a sportok. Érdekes azonban, hogy értelmes tárgyakra is sokan vágnak, a hasznos kategóriában az iskolába szükséges könyvek, felszerelések vezettek, közel 40 fő eltenné bankba vagy befektetné az összeget, többen tőzsdéznének is. Két fő fordítaná a továbbtanulásra, 12 fő adná oda a szülőknél az összeget (számlák, lakáshitel, hűtőszekrény vagy tűzifa volt nevesítve), és további 25 fő fordítaná ajándékokra a szeretteinek vagy adná rászorulóknak. Érdekes, hogy 8 fő a szerencsejátékot írta, mind megnevezve konkrétan a Tippmixet. A legtöbb diáknak a listája nem férne bele a megadott összegkeretbe, volt, aki milliós tételeket sorolt. Ez mutatja a pénz fontosságát és azt, hogy a tárgyak értékével sokszor nincsenek tisztában a tizenévesek.

A témakör utolsó kérdése, hogy hogyan látják a saját jövőjüket a diákok, szerintük hogyan fog a Föld kinézni 40-45 év múlva, amikor ők 60 évesek lesznek. A különböző felsorolt tényezőket kellett értékelniük, az alapján, hogy ezt a feltevést személy szerint valószínűnek tartják vagy sem. Ezek alapján az az állat- és növényfajok pusztulását és a biológiai diverzitás csökkenését kevésbé tartják égető problémának, a háborúkkal, nemzetközi konfliktussal, terrorizmussal kapcsolatban is elég nagy a bizonytalanság bennük. Az orwelli jövőt egyáltalán nem tartják lehetségesnek, ez teljes fikció számukra. A légszennyezettséget és annak a hatásait, valamint a tengerszint-emelkedést szintén nem érzékelik súlyosnak vagy a jövőt karakteresen befolyásoló tényezőnek. A további megjegyzésekből kiderül, hogy a szemetelés problémáját azonban (mint ahogy azt a környezeti problémák felsorolásánál már bizonyították) fontosnak érzékelik. Talán ez a legkézzelfoghatóbb dolog az ő életükben a problémák közül, talán ez az, amit saját szemükkel is látnak és elhisznek. Az utolsó kijelentés hozott meglehetősen érdekes eredményt, hiszen szinte a csapból is az folyik, hogy túlnépesedés van, hogy átléptük a 7 milliárd lakost a Földön, feléljük készleteinket, stb... valahogy mégis jóval többen gondolták úgy, hogy a Földön élők létszáma csökkenni fog.

Az ismeretek birtoklását tesztelte a második kérdőív villámkérdésekkel. Három lehetséges válasz közül kellett a jót megjelölni. Az eredmények sajnos magukban hordozhatják a külső segítség lehetőségét, így az irányok megmutatására tökéletesek, de pontos statisztikát készíteni belőlük nem érdemes. A legmagasabb helyes kitöltési arányt a 11. és a 12. évfolyam teljesítette, bizonyítva ezzel, hogy ahogyan érnek és ahogyan egyre több ismeret birtokában vannak, úgy kezd a fenntarthatóság összetevőinek halmaza is egyre letisztulni. A kérdések nagyon szerteágazóak voltak témájukat tekintve, hiszen a paleolit diétától a vörös könyvig, a Fair Trade-től az őshonos fajokig tartalmazott mindent. Legtöbbször többségben voltak a jó válaszok, természetesen lehatárolhatóak azok a pontok is, ahol nagyobb volt a bizonytalanság. Sajnos a diákok többsége tartotta a hekket Balatoni hálnak, a monokultúrát egy afrikai törzsnek, a klorofillt tisztítószernek, de a legtöbben tudták, hogy miért nem szabad a cseppkövekhez nyúlni, mi szennyezi a vizeket a legjobban vagy mit kell tenni a hóvirággal. A kérdések sokfélesége és jellege azonban meglehetősen tiszta képet alkotott a vizsgált korosztály általános természettudományi és a fenntarthatósággal összefüggő ismeretanyagának a minőségére.

Következtetések

A turizmus fenntarthatóságának vizsgálata meglehetősen összetett dolog, ami ebben az esetben a turista, a jövőbeli turista oldaláról lett megközelítve. A desztináció megóvása érdekében kiemelkedőek a turisták szocio-ökonómiai jellemzői és a viselkedésük. (Dávid et. al., 2012) Ezt valamilyen szinten lehet befolyásolni adott utazás során, az előkészületeknél vagy a helyszínen, de sokkal meghatározóbb kérdés, hogy a turista milyen információkkal rendelkezik a fenntarthatósággal kapcsolatban általánosan és mit hajlandó megtenni ez érdekében. Jellemzően az etikus utazók a hétköznapi viselkedésüket terjesztik csupán ki az utazás során, nem tesznek az utazással kapcsolatos speciális erőfeszítéseket. Mindezek visszavezetnek az oktatás és a neveltetés szintjéhez. Jelen kutatás ezt kísérli meg feltérképezni egy meghatározott – a hatvani Széchenyi István Római Katolikus Középiskola – intézmény diákjai esetében. Az eredmények segítenek rávilágítani a beavatkozási pontokra, képet adhatnak arról, hogy a jövőben hogyan kell a turizmusban a döntéshozóknak a következő generációt kezelni, együttműködni velük, hogy a turizmus egésze ténylegesen fenntarthatóvá válhasson.

A közlekedés a vizsgált csoportban vegyes képet mutatott, hiszen a tömegközlekedést összességében pozitívan ítélték meg. Ez reménykedésre ad okot, ha fiatalokban megszeretik ezt az utazási formát, akkor talán később, tudatosan is szívesebben választják a közlekedésnek a fenntarthatóbb, kevésbé környezetszennyező alternatíváit, mint a személyautót. A kerékpárhasználattal kapcsolatban azonban lehangolóak az eredmények. 168 fő (64%) lakik 5 kilométeres sugarú körben, ami – tekintve, hogy sík terepről van szó – néhány perc alatt teljesíthető lenne. Az iskola lehetőséget ad a kerékpárok tárolására, bár a kerékpárutak számában még meglehetősen sok tennivalója van a városnak. Utóbbi fejlesztése valamennyit javíthat a statisztikán, de nagyon fontos lenne a mozgás és a kerékpározás előnyeire más módon is felhívni a diákok figyelmét. Saját egészségük és a környezet tisztasága érdekében, illetve a jövőben a teljes életformájuk kialakításában is lényeges kérdés ez, amire úgy tűnik, hogy az oktatás nem fordít elég figyelmet.

A szelektív hulladékgyűjtésre való nevelés, fontosságának megértetése ebben az életszakaszban szintén kiemelt fontosságú lenne. Addig azonban, amíg a diákok nem értik meg, hogy ez nem úri hóbort, hanem a környezetünkért tett lépés, sajnos nem fog megszokássá válni, nem képezi majd a mindennapok részét. Sokat segítené, ha az iskolákban megoldott lenne a szelektív gyűjtés és megfelelő mennyiségű információt kapnának róla. A hulladékokkal kapcsolatos problémát szintén a szűkös ismeretek okozzák, hiszen addig tényleg nem lehet ösztönözni a fiatalokat, amíg nem tudják, hogy mit okoz a rengeteg hulladék a környezetnek, illetve addig nem fogják felismerni a saját helyüket sem ebben a rendszerben.

Folyamatosan változó, felgyorsult világunkban az élelmiszerek, ételek egészen más értelmezést nyernek, mint a korábbi generációk esetén. Az új trendek, a különböző diéták és divathullámok, a gyorséttermek intenzív marketingje mind-mind hatással vannak a tinédzserekre, ami összességében társadalmi probléma is, hiszen nagyon magas az elhízott gyerekek és felnőttek aránya hazánkban. A fenntarthatóság ebben az esetben összefonódik az egészségtudatossággal is, azt különválasztani nehéz feladat, talán nem is érdemes. A tizenévesek étkezési szokásai hazánkban sajnos nem az egészséges irányba mutatnak, és bár ez égető probléma, a változás még várat magára. A jó kezdeményezéseket, menzamegújító programokat kellene széles körben elterjeszteni, illetve szigorúan szabályozni az iskolákban megtalálható étel- és italkínálatot. A helyi termékek és termelők helyzetének javítása, házias, tradicionális ízek és egészséges ételek tálalása az iskolákban segíthetne a diákoknak, hogy a jövőben felismerjék az értékes táplálékot, tiszteljék a regionális specialitásokat és tudatosak legyenek utazásaik során. Konkrét esetben a büfé kínálatának drasztikus átalakítására lenne szükség, illetve bővebb információ az elhízás veszélyeiről, az élelmiszerelosztásról és az ételek összetételéről.

Az oktatás napjainkban hatalmas kihívások előtt áll, hiszen az információs technológia teljes mértékben átalakított szinte mindent. A diákok könnyedén megszerzik az információkat, tananyagokat, dolgozatokat a világhálóról, így a hagyományos technikák, oktatási módszerek szinte teljes megreformálására van szükség. A hatvani intézmény egyházi háttere rendkívül jó táptalaj lehetne egy fenntarthatóságot hangsúlyozó, erkölcsi alapokra helyezett oktatásnak, különösképpen, hogy a rövid távú tervek között szerepel az ökoiskola-koncepció felvétele is.

A kitöltők ismerték a környezetszennyezés és a globális problémák javát, de a megoldások számukra teljesen ismeretlenek. Az oktatásnak talán itt van a legkiemeltebb szerepe, ugyanis a fiatalok azzal nem tudnak mit kezdeni, hogy az emberek kivágják az Amazonas-menti erdőket, mert távoli, ismeretlen terület és nem tudják a mindennapjaikhoz kötni. Fontosabb volna elmagyarázni, hogy hol van az ő szerepük a rendszerben, hol tehetnének ők is valamit. Ilyen kiemelt téma lenne a fogyasztás, a vásárlás, az őket körülvevő tárgyak is. A minta elemei számos dologgal rendelkeznek és még többre vágnak, fogyasztási struktúrájuk nem fenntartható. Most lenne itt az ideje ezt ésszerűsíteni, kezelni, a következményeket elmagyarázni.

Összegzés

A turizmus egészének fenntarthatóvá tétele csak a jövőre vonatkozó legpozitívabb forgatókönyvek utópiája. Azonban a számtalan lokális kezdeményezés, a nemzeti és globális szervezetek programjai, a közép- és hosszú távú turizmusfejlesztési irányok és

stratégiák mindegyike azt bizonyítja, hogy ez lenne az út az iparág ésszerű fenntartása érdekében. Egyre szélesebb körben válik az utazás a mindennapok részévé, egyre több szereplője lesz ennek a globális mobilitásnak. A koordinálása lehetetlen, de a jó gyakorlatok terjesztése és a káros hatások minimalizálására tett próbálkozások elterjesztése talán hosszú távon eredményes lehet. Az újabb és újabb generációk, akik becsatlakoznak a hazai és a nemzetközi turizmusba, szintén nagy befolyással lehetnek rá. Tekintve, hogy maga az iparág is teljesen átalakul, az információk és a technológia szerepe megnövekszik, a turistákkal szembeni elvárás is teljesen más, mint pár évvel ezelőtt.

A mai aktív korosztály – aki tapasztalta és megélte a változásokat, látja az irányokat és ismeri a lehetséges következményeket – feladatának kell érezze, hogy ezt a következő generáció felé egyértelműen kommunikálja. Az oktatás szerepe megnövekszik, eltolódik egy olyan irányba, ahol a hatalmas tudásanyag átadása mögé a helyes irányok meghatározása, az etikus viselkedés is felsorakozik. Természetesen nagy felelősség ez a pedagógusok és a szülők vállán, új helyzet, amire eddig a történelem során nem alakítottak ki megfelelő és működő mintát, de fel kell tudni ismerni a feladat súlya mellett a benne rejlő lehetőséget is. Talán még megvan az esély rá, hogy a globális problémákat enyhíteni lehessen, élhetőbb jövőt és környezetet teremtve a jövő turistáinak és az ő gyermekeiknek, ahogyan ez a fenntarthatóság egyik alaptétele is.

A jelenlegi kutatás ezt a kérdést a diákok oldaláról vizsgálja, rávilágítva arra, hogy egy átlagos magyar középiskola 2014-ben milyen úton halad a fenntarthatóság felé, mik azok a pontok, amik változtatásra várnak, hol van nagyobb szerepe az oktatásnak és a pedagógusoknak. Az adatok elemzése során egyértelművé vált, hogy bizonyos kérdésekben – mint a hulladékkezelés és az egészséges életmód – a korcsoport megfelelő információmennyiséggel rendelkezik, de ezek az ismeretek nagyon felszínesek. A komolyabb összefüggésekkel, a rendszerek kapcsolódási pontjaival és a megoldás technikai kivitelezésével kapcsolatban hatalmas hiányosságok tapasztalhatóak. A korosztály nyitott és befogadó, a feladat is egyértelmű: felkelteni az érdeklődésüket a környezet érzékenysége iránt, jó példákkal és gyakorlatokkal előállni és segíteni őket abban, hogy etikusán, felelősen viselkedő utazókká, felnőttekké válhassanak.

Hivatkozott források

- [1.] Magyarország Alaptörvénye. Letöltés dátuma: 2015. 02. 19.
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV
- [2.] Eur-Lex: Európai Unió Hivatalos Lapja: A Tanács 2010. november 19-i következtetései a fenntartható fejlődést szolgáló oktatásról (2010/C 327/05):
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:327:0011:0014:HU:PDF>
- [3.] Education for Sustainability. From Rio to Johannesburg: Lessons learnt from a decade of commitment UNESCO, 2002. Letöltés dátuma: 2015. 02. 19.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127100e.pdf>
- [4.] Dávid L. (szerk.) – Vargáné Csobán K. – Kovács Gy. – Vasa L. (2012): TURIZMUSÖKOLÓGIA Zöldülő turizmus – Fenntartható turizmusfejlesztés. Budapest, Szaktudás Kiadó Ház, 233 o.

- [5.] Czippán K. (főszerkesztő): Helyzetkép a fenntarthatóságról a hazai felsőoktatásban. Környezeti Nevelési és Kommunikációs Programiroda 2003. Letöltés dátuma: 2015. 02. 19. http://mkne.hu/konkomp/P3_Helyzetkep_a_fenntarthatosagrol_a_hazai_felsooktatásban.pdf
- [6.] Inskeep, E. (szerk.) – WTO: A fenntartható turizmus fejlesztése. Irányelvek a turizmus tervezőinek és szervezőinek. Geomédia szakkönyvek, Geomédia kiadó, Budapest, 2000
- [7.] Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) – Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium tervezői munkacsoportja: Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia, 2007. Letöltés dátuma: 2015. 02. 19. http://www.nfft.hu/dynamic/nemzeti_fenntarthato_fejlodesi_strategia.pdf
- [8.] Feladatellátási, intézményhálózat-működtetési és köznevelés-fejlesztési terv Heves megye. 2013-2018. Készítette: Oktatási Hivatal a Heves Megyei Kormányhivatal közreműködésével. Letöltés dátuma: 2015. 02. 19. http://dload.oktatas.educatio.hu/megyei_fejlesztési_tervek/Heves_Megyei_Fejlesztési_Terv_2013.pdf
- [9.] Jászberényi M. (2008): Fenntartható Mobilitás Budapest agglomerációjában. PhD értekezés. Budapest Corvinus Egyetem. Letöltés dátuma: 2015. 02. 19. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/317/1/jaszberenyi_melinda.pdf
- [10.] Tóth I. J. (2009): Fenntarthatóság és etika. In.: Acta Academiae Paedagogicae Agriensis Nova Series Tom. XXXVI. Sectio Philosophica. Kortárs etikai irányzatok – gondolkodók: János Loboczky (redigit) Eger. 53-62.o.
- [11.] Kovács Gy. (2012): Fenntartható szálláshelyek, etikus éttermek. In.: Dávid L. (szerk.) – Vargáné Csobán K. – Kovács Gy. – Vasa L.: TURIZMUSÖKOLÓGIA Zöldülő turizmus – Fenntartható turizmusfejlesztés. Szaktudás Kiadó Ház Budapest, 2012.
- [12.] Asunta, T. (2004): Knowledge sources, attitudes and self-reported behaviour of secondary-level science students concerning environmental topics. In: Laine, A. – Lavonen, J. – Meisalo, V. (eds.) Current research on mathematics and science education, University of Helsinki, Research Report 253.
- [13.] Fülöp N. – Szakály Z.: Középiszkolások táplálkozási szokásainak elemzése – primer piackutatás. In.: The Hungarian Journal of Food, Nutrition and Marketing. Letöltés dátuma: 2015. 02. 19. <http://journal.ke.hu/etm/index.php/etm/article/viewFile/60/98>
- [14.] Miles, S. (2003): Social Theory in the 'Real' World, London: Sage
- [15.] Köznevelés-fejlesztési Stratégia, 2014-2020 Letöltés dátuma: 2015. 04. 22. http://2010-2014.kormany.hu/download/d/72/21000/k%C3%B6znevel%C3%A9s%20fejleszt%C3%A9si_strategia.pdf
- [16.] Kerekes S. (2013): Az egyetemek társadalmi felelősségvállalása, feladatok és lehetőségek. In.: Intézményi Menedzsment a felsőoktatásban 3. (szerk: Hrubos I. – Luda Sz. – Török I.) Felsőoktatási Gazdasági Szakemberek Egyesülete. Letöltés dátuma: 2015. 02. 19. http://www.fgsze.hu/kiadvanyok/imf3_konyv.pdf
- [17.] Központi Statisztikai Hivatal: Területi statisztikák (2011). Letöltés dátuma: 2015. 02. 19. forrás: Központi Statisztikai Hivatal adatbázisa http://www.ksh.hu/interaktiv_moterkepek <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepszelo2011.pdf>

Szerzők:

Kovács Gyöngyi

tanársegéd

Károly Róbert Főiskola

kgyongyi@karolyrobert.hu

Gyurkó Ádám

Geográfus MSc, II. évfolyam

Eszterházy Károly Főiskola

Természettudományi Kar,

Földrajz és Környezettudományi Intézet

gyurkoadam122191@gmail.com

